

Stellingen bij Hjalmar Schacht, President van de Rijksbank tussen twee Wereldoorlogen

Stellingen met betrekking tot het onderzoek

1. Monetaire politiek omvat naar het oordeel van Schacht alle processen met betrekking tot de schepping en aanwending van de geldhoeveelheid. Dat is noodzakelijk om het doel van de monetaire politiek, en dat is structurele prijs- en wisselkoersstabiliteit, te realiseren. Schacht vindt dat de centrale bank verantwoordelijk is voor het geld- en kapitaalmarktbeleid en invloed heeft op alle factoren die het interne en externe betalingsverkeer beïnvloeden. Hij wenst daarom een strikte scheiding binnen en tussen de banken van het bankbedrijf dat zich toelegt op het geldverkeer en van het bankbedrijf dat zich toelegt op het kapitaalverkeer. Concurrentie tussen banken is aan voorschriften onderhevig. Er dient afstemming te zijn met het financieringsbeleid van de overheden om te voorkomen dat dit het monetaire beleid doorkruist.
2. De geld- en kapitaalmarktpolitiek van de centrale bank impliceert toezicht op de banken. Het toezicht hoort thuis bij de centrale bank, die er belang bij heeft dat het toezicht objectief wordt uitgeoefend. De centrale bank kan op grond daarvan besluiten banken te verplichten hun financieringsbeleid (passief en actief) aan te passen en daarvoor voorschriften uit te vaardigen. De centrale bank houdt toezicht op de uitvoering. Wetgeving legt dit vast en stelt de centrale bank in staat beleid af te dwingen. Dit is de essentie van de bankwet van 1934, die onder Schacht tot stand kwam.
3. Het Duitsland beleid van de Franse nationaal conservatieve regeringen onder leiding van Raymond Poincaré gedurende het interbellum heeft de instabiliteit en de uiteindelijke ondergang van de Weimar Republiek bevorderd. Frankrijk heeft op deze wijze bijgedragen aan de machtsgreep van Hitler.
4. Naar het oordeel van Schacht kunnen, zonder het tot stand brengen van een structureel internationaal betalings-evenwicht tussen de nationale economieën, stabiele wisselkoersen niet bestaan in een stelsel met vaste goudpariteiten en valutaconvertibiliteit. Tijdens het interbellum was dat evenwicht zoek. Het monetaire stelsel met wisselkoersstabilisatie op basis van goudpariteiten is eraan bezweken. Hetzelfde lot is om dezelfde reden aan het IMF-stelsel na de Tweede Wereldoorlog beschoren. Ook dat heeft Schacht tijdig onderkend. Het einde van het IMF-systeem zoals dat in Bretton Woods tot stand kwam, was een paar jaren na zijn overlijden in 1970 een feit.
5. Keynes ontwerpt ten behoeve van de Bretton Woods onderhandelingen internationaal monetair systeem met stabiele wisselkoersen verankerd in een stelsel van vaste goudpariteiten. Keynes ontwikkelt hiervoor een systeem van multilaterale betalingsclearing om betalingsonevenwichtigheden weg te nemen. Keynes meent geïnspireerd te zijn door de bilaterale clearing van Schacht. Hij vermeldt niet dat Schacht de bilaterale clearing verwierp. Later voegt Schacht er aan toe dat ook de multilaterale clearing niet de oplossing is. Ze geeft geen antwoord op de vraag hoe structurele internationale economische verschillen, die betalingsonevenwichtigheden veroorzaken, kunnen worden weggewerkt. Schacht heeft gelijk gekregen met zijn stelling dat staten zich aan de door Keynes voorgestelde dwang niet willen onderwerpen.

Algemene Stellingen

6. De ECB past een liquiditeitsbeheersingspolitiek toe door het rente- en opkoopbeleid om een conjunctureel gewenste ontwikkeling te bevorderen met behoud van structurele prijs- en wisselkoersstabiliteit. Dit vraagt van de ECB in een muntunie met staten die economisch structureel sterk van elkaar verschillen om een per land gedifferentieerd monetair en economisch structuurbeleid. Het doel is om de structurele verschillen weg te nemen die betalingsonevenwichtigheden binnen de munt unie veroorzaken, weg te nemen. Lukt dat niet, dan is de munt unie niet in staat het fundamentele betalings-evenwicht te bereiken dat voor het bereiken van prijs- en wisselkoersstabiliteit nodig is in een toestand van gedeelde conjuncturele omstandigheden.

7. De veronderstelde onafhankelijkheid van de DNB ten opzichte van de Nederlandse regering, blijkt een fictie. De DNB heeft tot april 2018 een voorziening van 1,5 mld. euro moeten treffen in verband met het ECB opkoopbeleid. De regering heeft daaraan een balansgarantie aan de DNB toegevoegd van 5,7 mld. euro. Daarmee is de regering een actief aandeelhouder geworden met een directe betrokkenheid bij de politiek van de DNB en de ECB.
8. De Europese muntunie is de uitvoering van het concept van een federale staat die na zijn oprichting de munten van de delen vervangt door één munt, met één monetair beleid uitgevoerd door één centrale bank. Dit concept is evenwel niet gerealiseerd. Zonder federale staat is er een federale muntunie gesticht. Een federale staat wordt ook niet gewenst. De muntunie veroorzaakt mede daardoor politieke instabiliteit binnen de unie en bij zijn leden. Dit draagt bij aan de gepostuleerde instabiliteit in de muntunie in stelling 6.1.
9. Politiek "Den Haag" beschouwt het CPB als een staatsinstelling met het vermogen met behulp van econometrische rekenmodellen uitsluitsel te geven over de economische effecten van de voorgestelde en uitgevoerde besluiten. Dit is niet alleen ongefundeerd, maar ondermijnt ook de democratische besluitvorming die juist aan dit onvermogen haar legitimiteit ontleent.
10. Wil er sprake zijn van een goed functionerend banktoezicht door de ECB en de centrale banken van de lidstaten, dan moeten de uitgangspunten van de bankwet van Schacht uit 1934 worden toegepast. Deze uitgangspunten werden door minister Liefstinck in het wetsontwerp van 1948 eveneens gehanteerd. Met behulp van deze regelgeving is het voorkomen van een bankencrisis beter realiseerbaar.

11. **Aparte stelling**

11000 financiële instellingen in 200 landen wikkelen hun geldverkeer elektronisch af bij hun gezamenlijk instituut de Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Swift) te Brussel. De regering Trump wil dat de Iraanse banken uit dit systeem worden verwijderd. Dat betekent dat alle banken hun transacties met Iraanse banken niet meer via Swift kunnen afwikkelen. Dit is een inbreuk op de vrije geldmarkt, schaadt de Iraanse economie en de banken uit andere landen die daarbij betrokken zijn. De Europese Unie zint op tegenmaatregelen waarbij de bilaterale betalingsclearing met Iran overwogen wordt. China en Rusland denken na over een eigen afhandelings instituut. Mocht Trump op enigerlei wijze zijn zin krijgen dan dreigt de bilateralisering van het geldverkeer en de segmentering van de geldmarkt. Dit zal het handels- en kapitaalverkeer raken en ook daar de door Trump beoogde bilateralisering in de hand werken. De wereldhandel zal een terugslag ondervinden en de kans op financiële en economische crises neemt toe.